

הרה"ג שלמה מחפוד

התימני הזה יבוא איתנו

הרה"ג שלמה מחפוד, נולד בצנעא, ובגיל 5 עלה לארץ. כאן הופנה עם בני משפחתו למחנה עולים בעין שמר. שם שהו כשנה וחצי – שנתיים, עד שהעבירו אותם לגליל בישוב פארדיה, שם שיכנו אותם בפחונים... היה שם רק ביי"ס ממ"ד ושם למד. אח"כ ההורים קנו חלקת אדמה בשכונת שעריה שבפ"ת. התגלגלתי שם מבי"ס לבי"ס. היו שם שלושה זרמים, ממלכתי חילוני, ממלכתי דתי ואגודת ישראל.

בהתחלה למדתי בחילוני גמור, ואז היה מורה שהיה לו כנראה זיק של יהדות, אמר לי, אתה יודע לקרוא רש"י, אז לא מתאים לך כאן. אז הלכתי לממ"ד. אחרי כמה זמן אמרו לי גם שם, שאני לא מתאים, אז הלכתי לאגודת ישראל. שם כבר למדנו משניות, מי שלימד אותי שם היה הגר"ש קרליץ זצ"ל. אחרי שנה העבירו אותי לתלמוד תורה שארית ישראל, שם כבר הייתי עד כיתה ח'. אח"כ כל הכיתה היו "ייתנים" והלכו לשיבת קול תורה. הייתה שם אשה צדיקה בשם גברת לוסטיג, שהייתי חבר של הבנים שלה, היא אמרה, התימני הזה יבוא איתנו, וראגה לזה שאני גם אלך לקול תורה.

ב'קול תורה' נקשר הרב מחפוד לרבני הישיבה, הגר"ש ז"א אויערבך זצ"ל, הרב מרצבך זצ"ל והרב ארלנגר. אח"כ המשיך בכוללים, ולמד שחיטה. "היה איזה שלב שהיה מצב קשה והייתי הולך לעבוד באגודת השוחטים בתל אביב. הייתי קם מוקדם מאוד, ב-3 לפנות בוקר, שוחט, ובבוקר מוקדם כבר הייתי בכולל.

כך זה נמשך, עד שראה מודעה בעיתון, שהרה"ג יעקב לנדא, מחפש משגיח למעשרות. "אמרו לי ללכת, אולי אתקבל. באתי לרב לנדא זצ"ל, היינו ארבעה שהגישו מועמדות, הוא קיבל אותי לראיון, שאל אותי איפה למדתי וכו', שאל אותי האם אני יודע לעשר, אמרתי לו שנראה לי שכן. אז הוא לקח אותי לשוק יחד איתו. הלכנו לשוק פרדס כץ, אמר לי, תעשר. לקחתי מבעל הדוכן את התעודות, בדקתי את הכמות ועישרתי. אמר לי הרב לנדא שאבוא למחרת עם ראש המשגיחים ואעשר את חנויות הירקות בבני ברק.

"אחרי כמה זמן נפטר לו איזה שוחט. באתי אליו ואמרתי לו, שבינתיים, עד שתמצאו שוחט, אני יכול למלא מקום. אז הוא שאל אותי, האם אני יודע לשחוט. אמרתי לו שלמדתי, לא סיפרתי לו שעבדתי בזה. אז הוא אמר תבוא עם הסכינים ונראה. עד אז לא היה אצלו שוחט תימני או ספרדי. באתי אליו עם הסכינים, העמדתי אותם לפניו, אמר לי, בוא נראה אותך שוחט. לקח אותי לשוק פרדס כץ וביקש ממני לשחוט בפניו עופות. אמר לי, בסדר, תמלא מקום בינתיים.

"אח"כ היה חסר לו מנקה, באתי אליו ואמרתי לו, שאמלא מקום המנקה. אמר לי, אתה יודע ניקור? אמרתי לו "למדתי", למרות שכבר עבדתי בזה. למחרת הוא הביא את ראש המנקרים ובהם יחד איתו למשחטה בפ"ת. אמרתי לקצב שיכין 2 ירכיים – אחורי, וניקרתי את זה בפניהם, ככה נהייתי בהמשך מנקה בכל ב"ב, אח"כ נשאלתי, האם אני יודע גם לשחוט בהמות גסות וכך לאט לאט.

"היה גם מקרה שהוא בא לברית, כדי להיות סנדק וראה שאני המוהל, והתפלא: "מה, גם למול אתה יודע..."

בשנת תשל"ו רצו בעיריית בני ברק, שאכנס לרבנות בשיכון ו' והרב לנדא זצ"ל דחף לזה מאוד. אח"כ כשנפטר הרב של נווה אחיעזר – הרב ויס, הצמידו לי גם את נווה אחיעזר.

הייתי בן בית של הרב לנדא וצמוד אליו, יותר מהבנים שלו. הוא קירב אותי מאוד מאוד.

כשאנחנו שואלים לסיום, האם בד"ץ "יורה דעה", בראשו הוא עומד, הוא תימני, משיב הרב מחפוד: "ממש לא. יש לי גם אשכנזים במערכת, וההכשר הוא לשיטת כולם".

מימין: הרה"ג יפת טיירי, הרה"ג שלמה מחפוד, הרה"ג שלמה קורח, הרה"ג פנחס קורח והרה"ג יחיא צברי

לא שייך עדה כזו או אחרת, אבל צריך לדעת את היתרון של השני, שהוא משלים אותו. כשכואב כואב לכולם. זוהי אחדות וזוהי שלמות. זה צריך להיות כמו יריעות של ספר תורה, בלי תפירות ודקירות זה לא נהיה מחובר, אבל התכלית הוא, שזה יתחבר להיות אחד שלם – כלל ישראל. שנזכה כולנו להתחבר.

אבל לצד ה"ראוי" – יש את המצוי. הרב שלמה קורח: "כשצובטים בצד אחד – צריך שיהיה כואב בכל הגוף". האם הכוונה היא שכשצובטים את הציבור התימני, זה לא כואב לכל הציבור הספרדי? "את זה אני שואל", משיב הרב קורח...

ומעבר לצרכי העדה, יש גם שוני מהותי, והרבנים מסבירים: "יש בהחלט דברים מיוחדים לציבור התימני. הציבור הוא ציבור בפני עצמו, מכיוון שישנם הבדלי דינים, מנהגים, תגים, שירים, ניגונים, (מאכלים). שורש השוני הוא מכיוון שהעדה התימנית היא יותר נוטה לדין התלמוד, אנו יותר מבוססים על פסקי התלמוד מאשר אחרים. כמובן שיש גם את מה שראו גדולי הדורות עם הזמן, אבל בגלל ההבדלים הגדולים, הקהילה התימנית היא קהילה נפרדת לחלוטין. צריך פשוט להבין, שלצד הקהילות האשכנזיות והספרדיות - יש קהילה תימנית. אם פותחים ביכנס"ס ספרדי, לא מספקים את צרכי התימנים".

העדה השלישית: תימנית

הרב שלמה קורח: "אזכיר משהו. היה בארץ, עוד מזמן הטורקים, מעמד של רב תימני לצד האשכנזי והספרדי, ככה זה היה, עם ביי"ד עצמאי. עד שבאו אלו ששינו זאת והעבירו חוק בכנסת, שהתימנים בכלל הספרדים, אבל עד החוק הזה היינו מוכרים חוקית כעדה נפרדת. היה את הרב צוברי בת"א שהיה רב התימנים, הרב רפאל אלשיך היה במעמד שווה, היו מקבלים מהמדינה משכורת וזה היה מוכר באופן רשמי, עד שבא כאמור החוק הזה וביטל את המעמד הרשמי שלנו כעדה נפרדת".

ויש כמובן גם את עניין ההיגוי: "הייחוד הבולט של יהדות תימן, זה המבטא. מרוקאים, עירקים טריפולטאים – כולם כמעט באותו המבטא, ההיגוי כמעט אותו הדבר. ליהדות תימן יש היגוי ונוסח משל עצמה, משהו שיותר קרוב לנוסח הליטאי, וזה מייחד ללא ספק את יהדות תימן, ולכן גם אנחנו צריכים בתי כנסת משלנו ולא יכולים להתפלל סתם, בבית כנסת ששונה לחלוטין מהנוסח שלנו. זו זהות של יהדות תימן, המבטא המיוחד הזה.

קרוב לשישים שנה אחרי מבצע 'מרבד הקסמים' בו עלו ארצה רובם של יהודי תימן, כינסנו תחת קורת גג אחת, את גדולי רבני העדה התימנית, לשיחה מיוחדת על מצבה של יהדות תימן כיום, השוואה של ההווה לעומת העבר, ונגיעות בנקודות החשובות שעל סדר היום.

בשיחה השתתפו, הרה"ג רבי שלמה קורח רב העיר בני ברק וזקן רבני תימן, הגאון המקובל רבי יחיא צברי מזקני רבני תימן, הרה"ג רבי שלמה מחפוד ראש בד"ץ "יורה דעה" ורב שכונת בבני ברק, הרה"ג רבי פנחס קורח – רב ביהמ"ד 'שערי הלכה' וראש כולל בקרית ספר והרה"ג רבי יפת טיירי ראש ישיבת 'שדה חמד', ישבנו לידם משך שעה ארוכה, כשהם דיברו בערגה על תימן של אז, על הידענות העצומה והשליטה בעל פה בתורה בכתב ובע"פ שהייתה אז אצל כל אחד ואחד, על הכבוד שהיה לילדים כלפי הוריהם ומוריהם, וגם ראינו באיזו ענווה הם "רבים", כדי להעביר את הכבוד מהם – אל חבריהם.

הקהילה התימנית בארץ, למרות גודלה הבולט יחסית לקהילות ולזרמים רבים אחרים, לא השכילה עד כה להתאחד במסגרת הנהגתית ארצית אחת גדולה ומגובשת, ולעמוד "על שלהם", כפי שנהגו זרמים רבים אחרים בארץ. בין היתר הדבר מתבטא בעובדה, שרוב יוצאי תימן אינם מתחנכים במערכות חינוך "תימניות", בין אם מדובר על תלמודי התורה, ובין אם מדובר על ישיבות וכוללים, וזאת בין היתר מן הטעם הפשוט, שמערכות חינוך כאלו – כמעט ואינם בנמצא.

ולמרות התחושה שאין הנהגה ארצית לציבור התימני, מסתבר שהמצב אינו כך. גם אם מבחינה פוליטית אין להנהגה הזו שיניים (עדיין), הרי שבשטח נעשית פעילות רבה, החל ממינוי רבנים בריכוזי השונים, ועד לטיפול בהעלאתם של אלו שנשארו עדיין בתימן ועוד.

השאלה הראשונה והבסיסית שמעניינת אותנו היא, האם יהדות תימן היא בכלל עדה נפרדת ביהדות, כמו העדה האשכנזית והעדה הספרדית, או שהיא קהילה בתוך הקהילה הספרדית, דוגמת 'יוצאי צפון אפריקה' למשל, או הקהילות החסידיות בתוך הזרם האשכנזי?

התשובה מבחינתם ברוחה, למרות שבהתחלה הם מנסים לרוץ אותה מבחינת הניסוח: "מבחינה רוחנית, הציבור היהודי בארץ צריך להיות מאוחד. מה הכוונה מאוחד? כמו שבאדם יש איברים, כל אבר הוא נפרד, אבל הגוף מאחד אותם. ככה גם אנחנו, מחוברים לכלל ישראל. רק מה, צריך שכל אחד יכיר את מעלת השני. ברגע שהשני יבין שיש לו מה ללמוד ממני, ושאני משלים אותו, אזי זה נקרא שלימות.

